

Obr. 1 Fiesolský vrch sv. Františka z Assisi se stejnojmenným konventem při pohledu ze San Domenico (foto M. Dospěl)

„Po palčivém slunci osvěžení věčné.“ Poslední cesta egyptského misionáře Remedie Prutkého OFM

Marek Dospěl

dedicato al padre Ottaviano Giovannetti OFM
per la sua gentilezza

Říká se, že odtamtud má člověk Florencii jako na dlani. Klášter ční nad toskánskou krajinou jako hrad a ve svahu pod ním se rozkládají olivové háje oseté střechami venkovských vill, a když potom oko sklouzne až dolů k úpatí, nitky cest se ho chopí a vedou po pláni až do městské zástavby, jíž vévodí majestátní stavba Dómu. Když jsem ale onoho deštivého rána šplhal dlážděnou uličkou k prastarému konventu, sotva jsem mohl tolik vychvalovaný výhled zakusit. A mé myšlenky se stejně obracely jinam – ke krajanovi, který se tudy kdysi ubíral po cestě, z níž není návratu. Tuto poslední cestu Remedie Prutkého se pokusím osvětlit na následujících řádcích.¹

Poslední roky života

Poté, co se egyptský misionář Remedius Prutký² roku 1754 vrátil z neúspěšné výpravy do Etiopie, odplul znovu pod patronací papežské kongregace de Propaganda Fide ještě nakrátko do Egypta, načež strávil několik let v Evropě na bojištích Sedmileté války jako polní kaplan vojska svého císaře

Františka I. Štěpána. Ten byl zároveň i velkovodou toskánským a v jeho službách Prutký po skončení války strávil ještě zhruba dva poměrně klidné roky v Sieně a rok ve Florencii, kde také nejspíše dokončil své rukopisné *Itinerarium*. Avšak navzdory Prutkého bohatému rukopisnému odkazu máme o této jeho životní etapě velice skrovné informace. Alespoň od anonymního autora *Dodatku* k jeho *Itinerariu* se

dozvídáme, že misionář po všech přestálých útrapách doufal, že v císařských službách setrvá až do konce svých dnů.³

Nenadálá císařova smrt a nástup jeho syna Petra Leopolda do úřadu velkovévody toskánského (1765–1792) ale vše rázem změnily. Prutkému nakonec nezbylo než se v Římě opět hlásit do služby u kongregace de Propaganda Fide. Ve svých třiapadesáti letech byl v prosinci 1765 jmenován na čtyři roky prefektem čili ředitelem františkánských misii v Sankt Petěrburgu a přilehlých oblastech Ingrie a Livonska.⁴ Ve zjitřených národnostních a kompetenčních poměrech, které v komunitě petrohradských katolíků dlouhodobě panovaly, se Prutký udržel jen do dubna 1769, kdy byl na příkaz carevny Kateřiny II. z Ruska vyhoštěn a na státní výlohy eskortován až do Jelgavy (německy Mittau) v Kuronsku.⁵

Remedius Prutký, historicky poslední misijní prefekt, který kdy v Petrohradu působil, poté zamířil přes Slezsko, Prahu a Terst do Říma, aby informoval o nejnovějším vývoji situace v Rusku a vysvětlil okolnosti svého vyhoštění. Po příchodu do Věčného města se jako obvykle uchýlil do řádového konventu na Zlatém návrší (italsky San Pietro in Montorio), kde 26. srpna 1769 pro kongregaci vypracoval obsáhlou zprávu, která se v jejím archivu dochovala v latinském autografu a nese nadpis *Stručná zpráva o vypovězení, kterého se dostalo v moskevské říši misijnímu prefektovi otci Remediu z Prahy kvůli novým předpisům, které ruská císařovna nařídila zachovávat, avšak řečený prefekt nepřijal*.⁶ Následně Prutký sumarizuje důvody svého vyhoštění i samotnému papeži Klementovi XIV.⁷

Na cestě domů

Z již zmíněného neautorského *Dodatku* k jeho *Itinerariu* se dozvídáme, že Prutký „*podlomen prací a dalekými cestami se rozhodl vrátit se do své mateřské provincie čili do Čech*“.⁸ A dostupné dokumenty skutečně ukazují, že Prutký byl v Římě uvolněn z misijní služby a měl se vrátit domů. Z podřízenosti kongregaci de Propaganda Fide byl tedy propuštěn a přešel po letech zpět do jurisdikce představeného své provincie, otce provinciála, u něhož se měl po návratu hlásit do služby.

Od generálního ministra řádu, Paschalise Frosconioho z Varese, obdržel 11. listopadu 1769 propustku, v níž se mu povolovalo odejít do své mateřské provincie a žádat provinciála o vhodné umístění. Bratr Paschalis mu v dokumentu určil tříměsíční lhůtu na cestu a uzavřel ho slovy „*A Bůh mu zehnej a doprovázej ho*“.⁹

Podle vyměřené lhůty měl být otec Remedius doma nejpozději do poloviny února nadcházejícího roku 1770, tedy do počátku předvelikonočního půstu. Ještě než se ale vydal na cestu, opatřil si 2. prosince papežské povolení, aby mohl v domácí provincii a všude, kam se dostane, svítit kříže, mince a medailonky, o které byl podle jeho vlastních slov veliký zájem.¹⁰

Od té chvíle však další autentické zprávy chybí a lze pouze předpokládat, že se Prutký v Římě už dlouho nezdržoval a že se počátkem prosince vydal na cestu do Prahy.

Stopa mizí ve Florencii

Naše povědomí o následných týdnech v životě Remedie Prutkého se dosud zakládalo na dvou stručných zprávách

druhotného charakteru. Tou první je zápis v jednom z nekrologií čili seznamů zesnulých členů české provincie řádu, kde se píše: „*[...]přepaden jakousi nemocí hrudníku zemřel ve Florencii v hospici našich bratří, byv posilněn svátostmi, když se vracel do <své> provincie*“.¹¹ Druhá a trochu obsáhlejší zpráva je k dispozici v již zmíněném *Dodatku* k *Itinerariu*, kde je uvedeno: „*Když ale přišel do Florencie, aby uzavřel své záležitosti s toskánským velkovévodou Leopoldem rakouským, uzavřel tam zároveň i svůj život. Pokud se skutečně odebral do hospice otců reformátů, smrtelně onemocněl – nevím, zda na duchu, či na těle – a po pár dnech odevzdal svou duši Stvořiteli, a to dne 9. února roku 1770*“.¹²

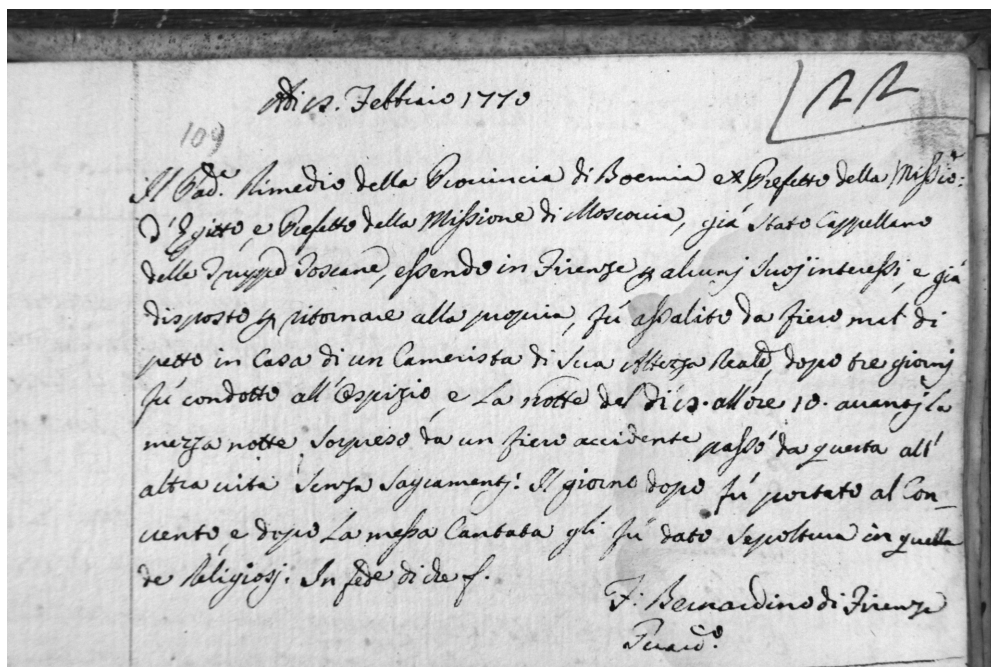
Obě citované zprávy shodně uvádějí, že Prutký zemřel ve Florencii v hospici bratří františkánů 9. 2. 1770. Je snad oprávněné se domýšlet, že zpráva o jeho smrti byla do Prahy doručena společně s jeho materiální pozůstalostí, o níž se rovněž píše v *Dodatku* k *Itinerariu* a v níž se i rukopis *Itineraria* dochoval, zatímco bohoslužebné a lékařské náčiní bylo pryč spolu s dalšími cennostmi cestou ztraceno nebo zůstalo ve Florencii.¹³ Přestože ani jedna z citovaných zpráv nemůže být autentická a obě se musejí zakládat na informacích, které jejich autorům poskytl někdo jiný, neexistuje vážný důvod nevěřit jim, a proto dosavadní literatura brala jako fakt, že Remedius Prutký cestou do Čech onemocněl a 9. února 1770 zemřel ve Florencii. Ale kde vlastně a za jakých okolností zemřel a kam byl pohřben?

Jako místo skonu je v obou citovaných zprávách bez dalšího upřesnění uveden florentský hospic. Sám jsem se dříve pokusil odhadnout, že se Prutký ve Florencii uchýlil „*nejspíše do starobylého konventu Všech svatých u nábřeží řeky Arnu*“.¹⁴ Tuto spekulaci jsem zakládal na faktu, že v 18. století byl konvent Ognissanti hlavním františkánským domem ve Florencii. Josef Förster pak bez pochybností, ale i bez dokladu nebo vysvětlení uvádí florentský konvent Santa Croce (2006: 330). O místě posledního odpočinku odborná literatura i prameny dosud mlčí.

„...byl přenesen do konventu“

Klíč k vypátrání bližších okolností skonu a místa posledního odpočinku Remedie Prutkého spočívá ve dvou nebo vlastně v jediné podrobnosti dějinného vývoje františkánského řádu a potažmo jeho florentské provincie. Dnešní toskánská provincie pod patronátem sv. Františka stigmatizovaného (Provincia di San Francesco stimmatizzato dei frati minori in Toscana) je totiž historicky tvořena dvěma provinciemi, které byly po spletitém vývoji sloučeny teprve roku 1946. Před tímto datem na území dnešní Florencie a okolí existovala provincie svatého Bonaventury (Provincia di San Bonaventura) a provincie svatých Stigmat (Provincia delle Sacre Stimate).¹⁵ K tomu je ještě nutné vzít v potaz to, že františkánský řád byl od roku 1517 až do svého sjednocení roku 1897 rozdělen na větev observantskou a reformátskou.

Otec Remedius jakožto syn české provincie patřil k reformátské větvi řádu.¹⁶ Je velice nepravděpodobné, že by se po příchodu do Florencie odebral do zmíněného konventu Ognissanti, který byl observantský, a to i přesto, že reformáti v té době žádný konvent ve městě neměli. V roce 1770 byli reformáti ve Florencii přítomni pouze prostřednictvím menšího řádového domu, tzv. hospice, který sloužil i jako špitál, zatímco jejich konvent ležel asi 5 km za městem v městečku

Obr. 2 Záznam o úmrtí otce Remedia v nekrologiu fiesolského konventu

Fiesole. Reformátský konvent ve Fiesole a florentský hospic náležely do františkánské provincie sv. Stigmat, přičemž většina Florencie včetně konventu Všech svatých patřila do observantské provincie sv. Bonaventury.

A zde vidíme, jak nastíněná situace vlastně dobře odpovídá naší kusé evidenci – obě dosud existující a shora citované zprávy totiž hovoří o hospici. Od toho tedy bylo nutné odvinout i další bádání a pokusit se nalézt autentický záznam o úmrtí otce Remedia v pramenech florentského provinciálního archivu.

„...a byl pohřben v té hrobce pro řeholníky“

Autentický záznam o úmrtí Remedia Prutkého se nalézá v nekrologiu někdejší provincie sv. Stigmat (obr. 2). Rukopisná kniha nemá titulní list s názvem, ale její incipit zní *Quei religiosi della nostra riforma che passeranno da questa all'altra vita*, čili *Ti řeholníci z našeho reformovaného řádu, kteří přešli z tohoto na onen svět*, a nese signaturu 195.¹⁷ Nekrologium je vázáno v bílé kůži, na předních deskách nese nápis *Frati Morti* provedený černým inkoustem; má zřejmě původní foliaci a novodobé číslování jednotlivých záznamů (tužkou); rozměry stran 17 × 23,5 cm, rozměry desek 18 × 25 cm.

Na první straně folia 22 je coby 109. záznam v pořadí zapsáno:

„Dne 8. února 1770.

*Otec Rimedio z české provincie, bývalý prefekt egyptské misie a prefekt misie v Moskvě, kdysi kaplan toskánských jednotek, když pobýval kvůli nějakým svým záležitostem ve Florencii byv již nachystán vrátit se do své <provincie>, byl v domě jednoho dvořana Jeho Královské Výsosti zachvácen prudkou bolestí na prsou, po třech dnech byl převeden do hospice a v noci 8. dne <tohoto měsíce> v 10 hodin před půlnocí byl přepaden prudkou příhodou a přešel z tohoto do jiného světa bez <udělení> svátostí. Den nato byl přenesen do konventu a po zpívané mši byl pohřben v té <hrobce> pro řeholníky. Za správnost...
 Br(atr) Bernardin z Florencie, kvard(ián).“¹⁸*

Br(atr) Bernardin z Florencie, kvard(ián).“¹⁸

Citovaný autentický zápis odpovídá na základní otázky, které dosud potřebovaly objasnění, ale zároveň nastoluje otázky jiné. Jasně se v něm hovoří o tom, že Prutký zemřel 8. února ve 22 hodin. Datum 9. února uváděné dvěma shora citovanými sekundárními zprávami české provenience lze snad vysvětlit zvyklostí a liturgickou praxí počítat noc před dalším dnem k tomuto dni, i kdyby se jednalo ještě o dobu před půlnocí. Můžeme také předpokládat, že informace, která se o Prutkého úmrtí dostala do Prahy, hovořila jen obecně o noci z osmého na devátého, což mohlo být automaticky interpretováno jako spadající spíše ke dni následujícímu po západu slunce, nebo že byla zaměněna s datem pohřbu. Jasně je tu také vyjádřeno, že Prutký zemřel v hospici ve městě a poté byl přenesen k pohřbu do konventu.

Františkáni z Fiesole totiž od počátku pocítovali nutnost mít ve Florencii nějaký opěrný bod, který by byl situován na okraji města co nejbližší k Fiesole a sloužil by k přenocování řeholníků, jež by se po vyřízení svých povinností ve městě už nestihli vrátit do konventu ve Fiesole, a také jako útočiště pro nemocné a pro cestující řeholníky, kteří by do města dorazili pozdě večer. Ještě naléhavější se to stalo po rozdělení řádu na observanty a reformáty a poté, co vznikla toskánská reformátská kustodie a roku 1639 byla Urbanem VIII. povýšena na provincii zcela nezávislou na observantské provincii (Giovannetti 2010: 167).

Během dějin františkáni ve Florencii obývali několik takových menších řeholních domů, z nichž první byl asi ten v dnešní Via Giuseppe Giusti (někdejší Via del Mandorlo) nedaleko od Porta a Pinti, získaný roku 1475 (Giovannetti 2010: 746). Poté františkáni koncem 17. století získali patrový dům v Borgo Pinti v sousedství Teatro della Pergola; v něm je k roku 1690 doložena kaple a celý pro řeholníky a k roku 1699 se uvádí špitál fungující v těsné spolupráci s nemocnicí u S. Maria Nuova (Giovannetti 2010: 749). Výměnou za tento dům pak františkáni z podnětu velkovévody Františka Lotrinského roku 1751 dostali do užívání dům přímo u hradb na severovýchodním okraji města při Porta a Pinti, v klínu ulice Borgo Pinti a dnešního náměstí Donatello.

Jednalo se o někdejší ženský augustiniánský klášter sv. Josefa, který mezitím fungoval jako útulek pro ohrožené ženy, nazývaný na památku svého zakladatele Casa pia (případně Conservatorio) delle Giannizzere (Giovannetti 2010: 179–180 a 749–752). Reformáti si zde zřídili hospic a opustili ho teprve roku 1929, kdy se přesunuli do dnešního sídla u piazza Savonarola. Hospic při Porta a Pinti byl dobře lokalizován přímo u městské brány nejbližší k Fiesole; a fiesolský konvent je odtud ostatně dobře vidět, jak se vypíná nad okolní krajinou. V tomto hospici, který byl v první polovině roku 1770 spravován otcem Stanislavem z Florencie,¹⁹ Prutký strávil poslední okamžiky svého života.

Dnešní městečko Fiesole dýchá spíše ospalou atmosférou, ale jeho založení je etruské, a byly doby, kdy bylo mnohem významnější než sama Florencie, jejíž sláva se začala rodit až v době renesanční, a vděčí za to osobnostem, jakými byli urozený Cosimo de' Medici, Giotto di Bondone,²⁰ Donatello, Botticelli, Savonarola nebo Michelangelo. Františkánský konvent je ve Fiesole doložen nejméně od roku 1399 (Giovannetti 2010: 159–163) a dodnes se pyšní původní celou svatého Bernardina ze Sieny. Sem, do kostela svatého Františka, bylo tedy 9. února 1770 přeneseno k pohřbení tělo Remedie Prutké. Z nekrologia se dozvídáme, že za něho byla odsloužena zpívaná mše, po níž byl uložen k věčnému odpočinku do společné hrobky.

Ačkoli zápis v nekrologiu není příliš popisný, na základě zvyklostí a analogických záznamů v tomtéž nekrologiu lze odvodit, že šlo o pohřeb v kostelní kryptě před hlavním oltářem.²¹ Pod presbytářem konventního kostela se skutečně nalézá prostora. Jedná se o podzemní kapli nesoucí název původního kostela (S. Maria del Fiore) a datovanou již do počátku 12. století, čili do doby ještě před vznikem františkánského řádu. V pravé boční stěně chóru se nalézají dveře vedoucí do krypty (obr. 3), která se nachází pod její podlahou a je snad původní pohřební kryptou konventu, dnes již nepoužívanou a nepřístupnou. V protější stěně se nalézají dveře, jimiž se původně do kaple vcházelo, ale dnes se již také nepoužívají a nejsou ani fakticky propojeny s nadzemím –

na někdejší vstup do podzemí možná odkazují zazděné dveře v chodbě vlevo od presbyteria kostela. Vlevo od těchto dveří dnešní návštěvník nalezne pamětní desku připomínající řeholníky, kteří z toskánské provincie odešli na misie do Etiopie (*Religiosi della minoritica provincia delle SS. Stimante destinati alla missione dell'Etiopia*). Deska byla instalována v květnu 1937 a nápis na ní byl později zvýrazněn červenou barvou, s výjimkou datace podle *era fascista* v pravém dolním rohu. Pod výčtem jmen je na ní připojena poznámka o Angelovi da Firenze a Remediu Prutkém, kteří „byli pohřbeni v kostele tohoto konventu“ (obr. 4).²²

Otázky a pochybnosti

Nově získaný pramenný materiál s sebou kromě odpovědí přináší i nové otázky.

Když opomineme zjevně pomýlenou informaci o tom, že Prutký býval prefektem egyptské misie, nemůže nám uniknout zmínka o tom, že zemřel „*senza sacramenti*“.²³ Vzhledem k několikadennímu průběhu nemoci se to zdá překvapující. Snad již nebyl ve stavu, kdy by mohl svátosti přijmout, snad byla nastala situace podceněna. Za pozornost každopádně stojí fakt, že v českém nekrologiu se naopak píše, že zemřel po udělení svátostí,²⁴ což může odrážet jistou automaticnost, s jakou podobnou formulací nalézáme v nekrologiích, ale zároveň to tím více podtrhuje faktickou neobvyklost.

Nabízí se také otázka po příčině úmrtí. Na tu se neodvažují odpovědět, ale protože fiesolské nekrologium hovoří o prudké bolesti na prsou („*assalito da fiero mal di petto*“) a také pražské nekrologium uvádí, že Prutkého přepadla jakási nemoc hrudníku („*morbo quodam pectorali prostratus*“), dalo by se snad spekulovat o infarktu, nebo – s ohledem na roční dobu – o těžkém zápalu plic. Anonymní pisatel *Dotatku* poněkud tajemně uvádí: „*upadl do smrtelné nemoci – nevím či ducha, nebo těla*“: „*in lethalem morbum (nescio an animi, vel corporis) incidit*“.

Pozornost si dále zaslouží místo i délka pobytu ve Florencii. Už víme, že Prutký měl na cestu do Čech vyměřen čas do

Obr. 3 Kaple pod presbytářem konventního kostela ve Fiesole s dveřmi vedoucími do pohřební krypty (foto M. Dospěl)

Obr. 4 Pamětní deska z konventního kostela ve Fiesole jmenuje i „o. Remedía z Prahy“ (foto M. Dospěl)

poloviny února 1770, a není důvod nepředpokládat, že opustil Řím již v prosinci předchozího roku. Žádné písemné svědectví se nezdá o celkové délce pobytu ve Florencii hovořit, je ale zjevné, že Prutký ve městě pobýval celé týdny před svým onemocněním, protože nemoc pak údajně měla rychlý spád.²⁵ V takovém případě ale nemohl předpokládat, že cestu do Čech stihne absolvovat v původně vymezeném čase. Uvažme teď ale důvod jeho pobytu – v *Dodatku* se píše, že „přišel do Florencie, aby uzavřel své záležitosti s toskánským velkovévodou Leopoldem rakouským“.²⁶ Charakter těchto záležitostí neznáme a fiesolské nekrologium pouze konstatuje, že byl ve Florencii „kvůli nějakým svým záležitostem“, zároveň ale uvádí jeden mimořádně pozoruhodný fakt – zdravotní komplikace zastihly Prutkého „v domě jednoho dvořana Jeho Královské Výsosti“. Znamená to, že Prutký nebydlel v hospici, jak by se dalo čekat a jak bylo dokonce vyžadováno? I když právě pro tyto účely byl florentský hospic provozován? Citovaná zmínka ve fiesolském nekrologiu by pak zjevně nebyla bez významu a na předpokládanou neobvyklost by mohla narážet i poznámka v *Dodatku*, kde nalézáme podivnou formulaci: „Pokud se skutečně odebral do hospice otců reformátů [...]“.²⁷ S pobytem mimo františkánský hospic i s jeho trváním, které nedávalo naději na dodržení stanovené lhůty, může souviset i další tvrzení dochované v *Dodatku*, kde čteme: „Prý byl velkovévodou toskánským, Leopoldem I., určen na nějaký biskupský stolec, ale to je nejisté“.²⁸ Je tedy možné, že Prutký směřoval k postu, který mu svým způsobem mohl více než nahradit nesplněnou naději zůstat v císařské službě, a proto už nijak nespěchal do Čech?

A konečně se sluší nenechat bez povšimnutí ani poznámku z pamětní desky, na níž je Prutký označen za „*storico della missione*“. Jedná se o jediný známý případ, kdy je Prutký v písemných pramenech označen za misijního historiografa. Co mohlo vést zhotovitele pamětní desky k takovému označení? Když uvážíme, že nápis byl vytesán až r. 1937, muselo jít o informaci zprostředkovanou – kým nebo čím? Zakládala se snad na studiu odborné literatury (mimořádně tehdy ještě velice skrovné)? Nebo snad na dobových nápisových štítech,

o kterých můžeme předpokládat, že byly umístěny u jednotlivých těl v kryptě a mohly tam být nalezeny během rekonstrukce? Pokud ano, jaké aktivity zeměděleho zavdaly příčinu k takovému označení v jeho době? Jediné dosud známé dílo z Prutkého pozůstalosti, které se věnuje dějinám misíí, a dokonce bylo plodem archivního studia, je dnes nezvěstné.²⁹

Závěr

V kontextu egyptologie nebo archeologie o mrtvých obvykle nemluvíme, a pokud ano, pak převážně řečí fyzické antropologie. Snad je to tím, že často neznáme jejich příběh ani jméno, snad je snazší mluvit o někom, kdo žil před pouhými několika staletími, i když i jeho svět se zdá na hony vzdálený tomu našemu a neuchopitelný.

Remedius Prutký procestoval a zažil víc než většina z nás, žil roky pod palčivým sluncem v blízkosti obratníku, pak naopak prožil několik petrohradských zim a zažil několikaleté útrapy vojenského tažení, aby nakonec spočinul v takřka bukolské krajině Toskány, když doufal, že se vrátí domů. Anonymní autor *Dodatku* k jeho nedokončenému rukopisu o něm nedlouho po smrti napsal: „*Kéž Bůh dá, aby ten, kdo viděl a procestoval tolik podivuhodných království, za odměnu uzřel také věčné království nebeské! Nepochybujeme, že se mu tak i stane.*“³⁰

Poznámky:

¹ Článek vznikl díky podpoře Grantové agentury České republiky (projekt 401/09/2079) a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (projekt MSM 0021620826). Orientace v archivu toskánské provincie menších bratří by byla mnohem těžší bez ochotné pomoci otce Ottaviana, jemuž děkuji i za povolení otisknout zde stranu z nekrologia. V citacích archivního materiálu jsou použity tyto značky: [...] pro mnou přeskočený text, [[]] pro autorem vyškrtnutý text, {} pro mnou vyškrtnutý text, <> pro mnou doplněný text, ~ pro text v rukopise nadepsaný nad řádkem, () k rozvedení zkratk nebo pro rukopisné závočky jakéhokolik druhu., // hranice rukopisných stran.

- ² Na stranách tohoto časopisu jsem se jeho osobě věnoval v číslech 3 (2004) a 6 (2009). Komplexní životopis vyjde jako úvod k připravované edici druhého dílu jeho *Itineraria*.
- ³ *Itinerarium*, f. 458v: „Florentiis, [...] ultimos vitae meae restantis cogitavi finire dies“. *Dodatek* (lat. *Appendix*) napsal zřejmě knihovník pražského konventu, a to nejspíše s pomocí blíže neznámých záznamů samotného autora. K působení ve funkci polního kaplana a vztahům s císařem viz Dospěl 2007a.
- ⁴ Dekret dochován v: NA, ŘF, inv. č. 1992, k. 62, f. 35. Viz také rozhodnutí kongregace de Propaganda Fide v: APF, Acta, rok 1765, f. 441. Františkáni přišli do země r. 1720 poskytovat duchovní službu katolíkům náhradou za carem vypovězené jezuity (Florovský 1941: 330).
- ⁵ *Itinerarium*, f. 465v: „[...] sua Majestas jubebat, ut se in instanti ex imperio expediret [...] ad expensas imperatricis conductus fuit usque [in] Metaviam, metropolim Curlandiae“. Obsáhleji tuto životní etapu podává R. Ryšavý (1939); syntézu dějin petrohradské misie publikoval J. Reinhold (1961–1963), který Prutkého působení věnoval kapitolu nadepsanou „Die Zeit der höchsten Verwirrung unter dem Miss.-Präfecten P. Remedius Prutký und dem Oberen von Katharinas II. Gnaden, P. Adolf Franckenberg (1766–1774)“ (Reinhold 1962: 320–366).
- ⁶ „Succincta relatio exilii dati patri Remedio a Praga, praefecto missionum, in imperio Moscovitico, ob novas leges ab imperatrice Russiae observari jussas, non tamen a dicto praefecto acceptatas“, v: APF, SOCG, sv. 824 (1769), ff. 186r–189r.
- ⁷ Dokument dochován v: APF, SOCG, sv. 824 (1769), ff. 182rv; nedatováno.
- ⁸ *Itinerarium*, f. 465v: „Laboribus tandem, viribus ac longingvis itineribus fractus in matrem suam provinciam, nempe Bohemiam, redire statuit“.
- ⁹ NA, ŘF, inv. č. 1992, k. 62, f. 15r: „et Deus eum benedicat et comitetur“.
- ¹⁰ Dokument v: NA, ŘF, inv. č. 1992, k. 62, f. 14.
- ¹¹ NA, ŘF, kn. 417 (*Catalogus pie in Domino defunctorum*), f. 124v: „[...] morbo quodam pectorali prostratus, sacramentis munitus, obiit Florentiae in hospitio fratrum nostrorum, redux ad provinciam“.
- ¹² *Itinerarium*, ff. 465v–466r: „Verum Florentias adiens ibique apud magnum duce[m] Hebruriae Leopoldum Austriacum sua negotia finire volens vitam simul finivit. Siquidem ad hospitium PP. reformatorum divertens in [in] lethalem morbum (nescio an animi, vel corporis) incidit et paucas post dies animam suam Creatori reddidit, nempe die 9. Februarii a(nno) 1770“.
- ¹³ Viz *Itinerarium*, f. 466r.
- ¹⁴ Viz Dospěl 2007b: 126. Tamtéž na s. 13–14 pak vyjadřuji naděje vkládané do případného budoucího bádání v archivu toskánské provincie menších bratří ve Florencii. Uvažoval jsem i o konventu Monte alle Croci, který ale roku 1770 obývali františkáni tzv. *riformella spagnola* a k provincii sv. Stigmat byl připojen až r. 1782 (viz Giovannetti 2010: 752).
- ¹⁵ Toto rozdělení se odráží i v členění řádového archivu, soustředěného dnes ve florentském konventu sv. Františka z Assisi ve Via A. Giacomini 3 u Piazza Savonarola, na Archivio della provincia delle Sacre Stimmate (1639–1946) a Archivio della provincia di San Bonaventura (1517–1946).
- ¹⁶ Provincie sv. Václava byla za reformovanou prohlášena roku 1660.
- ¹⁷ ASPSPFS, Archivio della provincia delle SS. Stimmate, kn. 195 (stará sign. 243 II 243). Jde o nejstarší registr zemřelých v archivu provincie – začíná rokem 1692, končí r. 1782.
- ¹⁸ ASPSPFS, Archivio della provincia delle SS. Stimmate, kn. 195, f. 22r: „A di 8. Febbraio 1770. Il Pad(r)e Rimedio della Provincia di Boemia, exprefetto della missio(n)e d'Egitto, e prefetto della missione di Moscovia, già stato cappellano delle truppe Toscane, essendo in Firenze (per) alcuni suoi interessi, e già disposto (per) ritornare alla propria, fù assalito da fiero mal di petto in casa di un camerista di Sua Altezza Reale, dopo tre giorni fù condotto all'ospizio, e la notte dal dì 8. all'ore 10 avanti la mezza notte, sorpreso da un fiero accidente passò da questa
- all'altra vita senza sacramenti. Il giorno dopo fù portato al convento, e dopo la messa cantata gli fù dato sepoltura in quella de religiosi. In fede di che f(...). F. Bernardino di Firenze, guard(ian)o.“* Prutkého jméno je uvedeno i ve jmenném indexu na konci rukopisné knihy, na f. 92r (Rimedio di Praga).
- ¹⁹ Podle zápisu provinčního definitoria ze 14. května 1769 dochovaného v ASPSPFS, Archivio della provincia delle SS. Stimmate, kn. 7 [*Liber provinciae fratrum minorum strictioris observantiae S(anci) Francisci Reformato(r)um nuncup(ator)um*], s. 282: „Praesidentes Hospitiorum. [...] In hospitio Florentiae R. P. Stanislaus a Florentia“.
- ²⁰ Jeho obdivovaný kříž byl právě na podzim 2010 po restaurování navrácen do konventního františkánského kostela Ognissanti.
- ²¹ Další záznamy v nekrologiu uvádějí např. „sepoltura nella tonba comune de religiosi“ (f. 21r; záznam z 30.10.1762) nebo „fù seppellito nella comune sepoltura de' religiosi avanti l'altar maggiore“ (f. 19r; 26. 3. 1755).
- ²² „P. Angelo da Firenze morto nel 1733 a Fiesole e P. Remedio da Praga prefetto e storico della missione, morto nel 1770, sepolti nella chiesa di questo convento“. Lokalizaci původní krypty by bylo potřeba ověřit v dobových záznamech nebo stavebním průzkumem; současní františkáni o této věci nic konkrétního nevědí. Otázkou také zůstává, jaké zásahy byly provedeny během stavebních úprav krypty v roce 1905 a během generálního restaurování kostela roku 1906, kdy se mj. přistoupilo k „demolizione e ricostruzione dell'intero pavimento della chiesa“ (Giovannetti 2010: 193). Bez poznámky by nemělo zůstat ani dvojí zrušení kláštera – během napoleonského konfliktu v letech 1808–1814 a v době kolem vzniku moderního italského státu r. 1866. Tato otázka stojí již mimo rámec tohoto článku.
- ²³ Svátostmi se tu nejspíše myslí svátost smíření čili zpověď, svátost nemocných čili poslední pomazání a svátost eucharistie čili sv. přijímání.
- ²⁴ NA, ŘF, kn. 417 (*Catalogus pie in Domino defunctorum*), f. 124v: „sacramentis munitus“. Autor dodatku k *Itinerariu* se o této záležitosti nezmiňuje.
- ²⁵ „Pár dnů“ uvedených v *Dodatku* se nejspíše vztahuje k době trvání nemoci, nikoliv k délce pobytu jako takového (*Itinerarium*, ff. 465v–466r: „ad hospitium [...] divertens in [in] morbum [...] incidit et paucas post dies animam suam Creatori reddidit“). Stejně tak ve vyjádření fiesolského nekrologia („dopo tre giorni fù condotto all'ospizio, e la notte dal dì 8. [...]“) není pro trvání nemoci mnoho místa a jistě se tu nehovoří o době delší než jeden týden.
- ²⁶ *Itinerarium*, f. 465v: „Florentias adiens ibique apud magnum duce[m] Hebruriae Leopoldum Austriacum sua negotia finire volens“. Jako pouhou zajímavost uvedme, že velkovévoda Leopold se svou chotí Marií Luisou a bratrem, císařem Josefem, o pět let později, 21. 6. 1775, navštívil fiesolský konvent (Giovannetti 2010: 179).
- ²⁷ *Itinerarium*, f. 465v. Použité *siquidem* lze přeložit několika způsoby, ale vždy jde o spojkou podmínkovou.
- ²⁸ *Itinerarium*, f. 466r: „Fertur eum fuisse a magno duce Hebruriae Leopoldo I. pro quodam episcopatu destinatum, quod tamen incertum est.“
- ²⁹ Jedná se o rukopisnou knihu *Descriptio compendiosa Imperii Aethiopicum et relatio Missionum Aethiopiae et Aegypti*, z níž prvních 40 stran v letech 1895–1896 publikoval M. da Civezza. O tom, že je stále co odhalovat nejen v rovině poznávání individuálních osudů egyptských misionářů, ale dokonce v rovině znovuobjevování jejich písemností, svědčí i nedávná identifikace rukopisu arabsko-italské misijní příručky ve sbírce Vědecké knihovny v Olomouci, jejímž autorem je Prutkého vrstevník a kolega z etiopské výpravy, Martin Lang.
- ³⁰ *Itinerarium*, f. 466r: „Faxit Deus, ut ille, qui tot et tanta regna vidit ac peragravit, videat quoque pro mercede sua aeterna regna caelestia, quae eidem obvenire non dubitamus.“ Citát uplatněný v nadpisu článku pochází z nekrologia Jakuba Římaře v NA, ŘF, inv. č. 765a, kn. 417, f. 79r („post aestum solis refrigerium sempiternum“).

Literatura:

Zkratky archivního materiálu:

- Acta = Acta Sacrae Congregationis (fond v APF)
 APF = Archivio Storico della Sacra Congregazione per l'Evangelizzazione dei Popoli o „de Propaganda Fide“
 ASPFS = Archivio storico della provincia di San Francesco stimmatizzato dei frati minori in Toscana
 f. = folio/list
 inv. č. = inventární číslo
Itinerarium: P. Remedius Prutký OFM, *Itinerarium* [...] [rukopis; knihovna pražského konventu českomoravské provincie sv. Václava řádu menších bratří – františkánů, sign. Re 14]
 k. = karton
 kn. = kniha
 NA = Národní archiv Praha
 ŘF = Řád františkánů (fond v NA)
 SOCG = Scritture Originali riferite nelle Congregazioni Generali (fond v APF)

- Dospěl, Marek: 2004 „Františkáni Římař, Prutký a Schneider. Zdroje a možnosti interpretace jejich zpráv (nejen) o Egyptě 18. století“, in: Mynářová, Jana (ed.). *Pražské egyptologické studie* 3, Praha: Karlova Univerzita v Praze, Filozofická fakulta, Český egyptologický ústav, s. 25–37.
 2007a „Fr Remedius Prutký OFM and the Holy Roman Emperor Francis I. Stephen“, in: Holaubek, Johanna – Navrátilová, Hana – Oerter, Wolf B. (eds.). *Egypt and Austria III. The Danube Monarchy & The Orient*, Prague: Set Out, s. 51–63.
 2007b *P. Remedius Prutký OFM – život a dílo*, Praha: FF UK (diplomová práce).
 2009 „Dva misionáři a stéla krále Achnatona aneb příběh z říše archeologie textu“, in: Dulíková, Veronika – Jirásková, Lucie – Mynářová, Jana (eds.).

Pražské egyptologické studie 6, Praha: Karlova Univerzita v Praze, Filozofická fakulta, Český egyptologický ústav, s. 27–32.

- Florovský, Antonín V.: 1941 *Čeští jesuité na Rusi. Jesuité české provincie a slovanský východ*, Praha: Vyšehrad.
 Förster, Josef: 2006 „*De primo infideles adeundi animo*. Nástin životní dráhy misionáře Remedia Prutkého před jeho odchodem do Etiopie roku 1751“, *Listy filologické* 129, č. 3–4, s. 309–331.
 Giovannetti, Ottaviano: 2010 *Memorie francescane della provincia di Firenze*, Firenze: Pagnini.
 Reinhold, Julius: 1961–1963 „Die St. Petersburger Missionspräfektur der Reformaten im 18. Jahrhundert“, *Archivum Franciscanum Historicum* 54, s. 114–215 a 329–402; 55, s. 193–251 a 320–366; 56, s. 91–156.
 Ryšavý, Richard: 1934 „Die Reformatenmission in Russland unter dem Missionpräfekten P. Remedius Prutký, O. F. M. (Mitte 1766–24. April 1769)“, *Archivum Franciscanum Historicum* 27, s. 179–223.

Abstract:

**“After the Scorching Sunshine, Relief Eternal.”
 The ultimate journey of an Egyptian missionary,
 Remedius Prutký, ofm**

The essay presents new evidence of the final period in the life of Remedius Prutký, a mid-eighteenth century Franciscan missionary in Egypt, Ethiopia, and Russia. It opens with a review of Prutký's activities during the last few years of his life. The bulk of the essay then consists of an analysis of documents recently secured and studied in Italy that had never before been considered. These shed new light on Prutký's life and answer questions about the circumstances of his death and the place of his burial, while raising some new questions at the same time.